

Husstande med høj og med lav indkomst. Analyser på grundlag af forbrugsundersøgelsen 1997-99

Husstande med lav indkomst findes især blandt uddannelsessøgende, pensionister og øvrige ude af erhverv, herunder kontanthjælpsmodtagere, mens husstande med høj indkomst ofte er selvstændige eller lønmodtagere på højeste niveau. Lavindkomsthusholdene har en gennemsnitlig årlig indkomst på 130.000 kr. - heraf er de 75 pct. overførselsindkomster - mens husstande med høj indkomst har en indkomst på 933.000 kr. - og her udgør løn og virksomhedsoverskud 78 pct. Lavindkomsthusholdene har et forbrug på 121.000. Sammenlignet med husstandene med høj indkomst bruger de forholdsvis meget på bl.a. fødevarer og på boligen. Husstandene med høj indkomst har kunnet forøge deres forbrug med 16 pct. fra 1994 til 1998 - mens lavindkomsthusholdenes forbrug er faldet med 2 pct.

Disse og mange andre resultater fremgår af en analyse på grundlag af forbrugsundersøgelsen.

1. Indledning

Med denne artikel fortsættes traditionen med, på baggrund af forbrugsundersøgelsens datamateriale, at bringe en analyserende artikel om et udvalgt emne. Emnet er i år en belysning af leveforhold mv. i husstande med henholdsvis lav og høj indkomst.

Ingen fattigdomsdefinition

Indledningsvis skal det slås fast, at opdelingen af husstandene i lav- og højindkomsthusholdene ikke skal tolkes som en inddeling i 'fattige' og 'rige'. Danmarks Statistik er af den opfattelse, at definitionen af, hvornår man kan siges at være fattig eller rig, ikke kan afgøres statistisk eller på anden måde videnskabeligt - der er tale om en rent politisk afgørelse. Derfor bygger opgørelserne i denne artikel ikke på nogen 'fattigdomsgrænse' el. lign., men derimod på indkomstfordelingen.

Udgangspunktet er husstandens indkomst i et enkelt år. Der tages ikke højde for, at nogle, bl.a. selvstændigt erhvervsdrivende, kan have en svingende indkomst fra år til år. Ved vurderingen af levevilkår mv. er det naturligvis afgørende, om en husstand blot mere eller mindre tilfældigt har haft en lav indkomst et bestemt år, eller om der er tale om, at husstanden lever med en permanent lav indkomst. Den selvstændigt erhvervsdrivende, der et enkelt år har underskud, eller fx den uddannelsessøgende, der i det sidste studieår har en lav indkomst, men som kan regne med snart at kunne få et vellønnet job, kan uden for store problemer tillade sig at leve af lån, mens situationen er en ganske anden for den person, der reelt er udstødt af arbejdsmarkedet.

Ikke for alle husstande kan indkomsten siges at være noget godt mål for levevilkårene - som et markant eksempel kan nævnes narkomanen, der er nødt til at skaffe sig en endog meget høj indkomst for at dække stofforbruget. Men man vil næppe kunne påstå, at narkomanen derfor har gode levevilkår!

I de fleste af de bragte opgørelser indgår husstandens formue ikke - selv om en husstand med en lav indkomst kan have glimrende levevilkår, hvis den har en tilpas stor formue at tære på.

Begrænsninger og usikkerheder i datamaterialet

Grundlaget for opgørelserne er forbrugsundersøgelsen. Der er tale om en stikprøveundersøgelse omfattende 2.727 husstande.

På den ene side medfører dette, at der vil være en vis usikkerhed på tallene. Dette gælder specielt, hvis man foretager analyser af mindre husstandsgrupper som fx husstande med en hovedindkomstmodtager under 20 år.

På den anden side er der en tendens til, at husstande med meget høj eller med meget lav indkomst ikke deltager i undersøgelsen. Specielt for husstande med lav indkomst skal yderligere bemærkes, at mere eller mindre marginaliserede grupper, som fx nar-komaner og alkoholikere, normalt heller ikke deltager i sådanne undersøgelser.

En forudsætning for at deltage i undersøgelsen er, at man har sin egen bolig. Det betyder bl.a., at personer, der bor i forskellige typer af institutioner (fængsler, døgninstitutioner, hospitaler mv.), og egentlig boligløse ikke er med.

Indkomstfordelingen - ækvivalensskala

Ved vurdering af en husstands indkomst er det ikke nok at se på beløbets størrelse. Afgørende er det, hvilke personer, der skal leve af indkomsten. For at kunne sammenligne indkomster i husstande af forskellig størrelse og sammensætning benyttes en såkaldt *ækvivalensskala*. Denne skala søger at belyse, hvor stor en indkomst en husstand af en bestemt størrelse skal have for at få samme velstandsniveau som en husstand bestående af netop 1 voksen. Skalaen tager på samme tid højde for 'stordriftsfordele' og for børns lavere forbrug end voksnes.

På baggrund af internationale anbefalinger anvendes her den såkaldt *modificerede OECD-skala*:

- Første person over 14 år tæller 1.
- Efterfølgende personer over 14 år tæller 0,5.
- Børn op til 14 år tæller 0,3.

En husstand bestående af 2 voksne og 2 børn under 15 år omfatter derfor i alt 2,1 forbrugsenheder - dvs. at den skal have en indkomst 2,1 gange større end husstanden bestående af kun 1 voksen for at få samme levevilkår.

Valg af ækvivalensskala er ikke uproblematisk. Benyttedes fx en skala, der lagde større vægt på 'stordriftsfordelene', ville andelen af store husstande i lavindkomstgruppen falde. Nærmere analyser af problemerne omkring forskellige skalaer falder dog uden for denne artikels rammer.

Decilfordelinger

I tabellerne benyttes såkaldte *decilfordelinger*. Ved denne fordeling er husstandene sorteret efter deres samlede indkomst (efter at der er taget højde for husstandsstørrelsen). Herefter er husstandene inddelt i grupper, således at den første tiendedel omfatter de 10 pct. af befolkningen, der bor i husstande med de laveste indkomster, mens sidste tiendedel omfatter de 10 pct., der har den højeste indkomst. Disse to grupper omtales i artiklen som gruppen med høj eller lav indkomst. Pga. usikkerheder i datamaterialet mv. vil der være en underrepræsentation af husstande med ekstremt lav eller ekstremt høj indkomst - så inddelingen vil ikke give et fuldstændigt billede, men belyser strukturforskelle osv.

Indkomstgrænserne

De konkrete beløbsgrænser for henholdsvis første tiendedel og sidste tiendedel er ud fra undersøgelsens materiale beregnet til følgende for udvalgte husstandstyper:

- 1 voksen: 123.150 kr. og 427.050 kr.
- 1 voksen, 1 barn: 160.095 kr. og 555.165 kr.
- 2 voksne: 184.725 kr. og 640.575 kr.
- 2 voksne, 1 barn: 221.670 kr. og 768.690 kr.
- 2 voksne, 2 børn: 258.615 kr. og 896.805 kr.

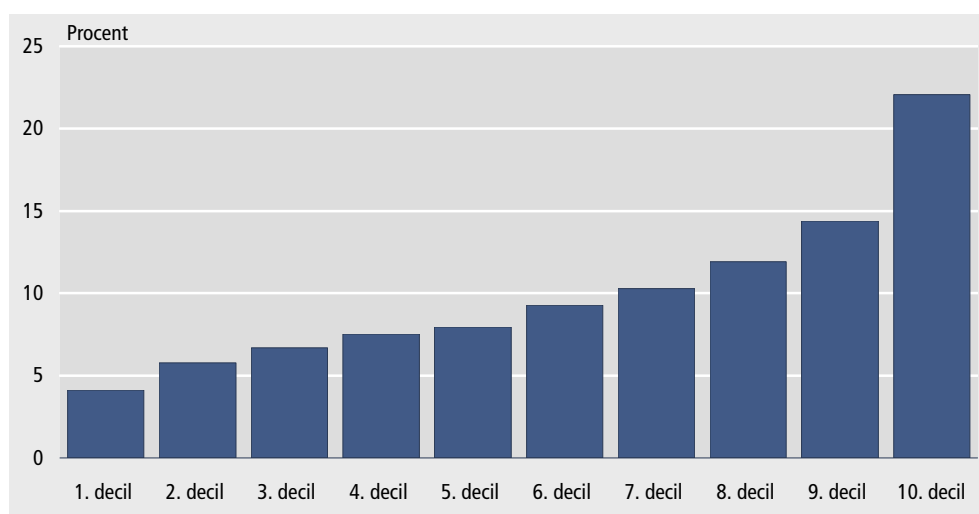
Valg af indkomstbegreb Hvilket indkomstbegreb, der skal lægges til grund for analyserne, kan diskuteres. Det er valgt at tage udgangspunkt i den samlede husstandsindkomst. I stedet kunne man fx have valgt det samlede beløb til rådighed, dvs. indkomsten fraregnet indkomstskatter, renteudgifter mv.

I oversigtstabel 2 og 3 nedenfor er vist forskellene i resultater alt efter om det ene eller det andet indkomstbegreb vælges. Som det vil fremgå, er der et forholdsvis stort sammenfald, således at valget ikke afgørende ændrer på konklusionerne.

Indkomstfordelingen Fordelingen af den samlede husstandsindkomst er vist i figur 1.

De 10 pct. af befolkningen med lavest indkomst, har 4 pct. af den samlede indkomst, mens de 10 pct. med højst indkomst har 22 pct. af den samlede indkomst.

Figur 1. **Indkomstfordelingen**



2. Hvem har høj eller lav indkomst?

I oversigtstabel 1 er husstandene med henholdsvis høj og lav indkomst opdelt efter en række kriterier.

Det bemærkes, at inddelingen i tiendedele ikke er helt præcis, idet det kan ses, at antallet af personer i henholdsvis første og sidste gruppe er lidt forskelligt. Til de praktiske analyser er denne lille forskel dog uvæsentlig. Endvidere bemærkes det, at personerne med lav indkomst dækker 309.000 husstande, mens personerne med høj indkomst omfatter 230.000 husstande. Husstandene med høj indkomst er dermed en del større end husstande med lav indkomst, 2,3 personer mod 1,7 personer.

Særlige kendetegn ved henholdsvis høj- og lavindkomsthusstandene er bl.a.:

- Hovedindkomstmodtageren er oftest en mand i husstande med høj indkomst, mens husstande med en kvindelig hovedperson oftere er lavindkomsthusstande.
- Husstande med høj indkomst omfatter typisk en hovedindkomstmodtager i den erhvervsaktive alder, mens husstande med lav indkomst ofte er enten unge under 30 år eller ældre på 70 år og derover.
- Husstande med lav indkomst er ofte enlige, mens husstande med høj indkomst i langt højere grad omfatter familier med 2 eller flere voksne.
- Husstande med høj indkomst er ofte selvstændige eller lønmodtagere på højeste niveau, mens husstande med lav indkomst ofte er arbejdsløse, uddannelsessøgende, pensionister, kontanthjælpsmodtagere mv.
- Sammenhængende hermed ses, at uddannelsesniveaulet er betydeligt højere blandt husstande med høj indkomst.

Oversigtstabel 1. Personer med lav og høj indkomst fordelt efter husstandstype

	Laveste tiendedel, tusinder	Højeste tiendedel, tusinder	Laveste tiendedel, tusinder	Højeste tiendedel, tusinder	Antal personer i højeste tiendedel i pct. af laveste
	— antal husstande —		— antal personer —		procent
Samtlige husstande	309	230	524	528	101
Hovedindkomstmodtagerens køn					
Mand	154	175	278	417	150
Kvinde	155	55	247	111	45
Hovedindkomstmodtagerens alder					
Under 20 år	9	0	10	0	0
20-29 år	111	2	149	5	3
30-39 år	29	52	99	136	137
40-49 år	23	60	65	163	251
50-59 år	10	85	20	169	845
60-69 år	23	23	30	45	150
70 år og over	103	7	151	11	7
Husstandstype					
Enlig under 30 år	93	0	93	0	0
Enlig 30-59 år	18	34	18	34	189
Enlig over 59 år	72	7	72	7	10
2 voksne, hovedperson under 30 år	16	2	33	4	12
2 voksne, hovedperson 30-59 år	6	92	12	185	1 542
2 voksne, hovedperson over 59 år	55	22	109	43	39
Enlig med børn, ældste barn under 10 år	9	3	25	7	28
Enlig med børn, ældste barn over 9 år	15	2	49	8	16
2 voksne med børn, ældste barn under 10 år	10	26	38	95	250
2 voksne med børn, ældste barn over 9 år	14	22	71	84	118
Husstande med mindst 3 voksne	1	18	5	59	1 180
Boligart					
Eget hus	42	188	82	447	545
Egen ejerlejlighed	1	9	2	12	600
Lejet hus	33	4	87	8	9
Lejet lejlighed	143	24	245	48	20
Andelsbolig	34	3	49	8	16
Lejet værelse	51	0	54	0	0
Tjenestebolig mv.	5	3	5	6	120
Hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske status					
Selvstændig	11	31	27	92	341
Lønmodtager på højeste niveau	7	105	23	244	1 061
Lønmodtager på mellemniveau	10	41	20	91	455
Lønmodtager på grundniveau	43	35	73	71	97
Arbejdsløs	8	3	15	6	40
Uddannelsessøgende	57	0	72	0	0
Pensionist eller efterlønsmodtager	147	13	230	22	10
Ude af erhverv i øvrigt	25	1	63	1	2
Hovedindkomstmodtagerens uddannelsesniveau					
Grundskole	106	28	176	59	34
Almen gymnasial uddannelse	49	10	56	22	39
Erhvervsgymnasial uddannelse	15	2	19	7	37
Erhvervsfaglig uddannelse	46	60	99	142	143
Kort videregående uddannelse	8	11	24	22	92
Mellemlang videregående uddannelse	18	46	30	99	330
Lang videregående uddannelse	6	69	12	168	1 400
Uoplyst	61	5	108	8	7

Fordeling efter
beløb til rådighed

Oversigtstabel 2 svarer i høj grad til oversigtstabel 1 - blot er fordelingen her sket efter beløbet til rådighed og ikke efter den samlede husstandsindkomst. Ved sammenligning med oversigtstabel 1 ses, at forskellene er begrænsede.

Oversigtstabel 2.

**Personer med lav og høj indkomst fordelt efter husstandstype
– beregnet ud fra beløb til rådighed**

	Laveste tiendedel, tusinder	Højeste tiendedel, tusinder	Højeste tiendedel i pct. af laveste
	antal personer		procent
Samtlige husstande	526	528	100
Hovedindkomstmodtagerens køn			
Mand	272	397	146
Kvinde	254	131	52
Hovedindkomstmodtagerens alder			
Under 20 år	10	0	0
20-29 år	155	10	6
30-39 år	110	129	117
40-49 år	85	134	158
50-59 år	10	184	1 840
60-69 år	33	52	158
70 år og over	123	17	14
Husstandstype			
Enlig under 30 år	103	1	1
Enlig 30-59 år	26	26	100
Enlig over 59 år	72	14	19
2 voksne, hovedperson under 30 år	33	9	27
2 voksne, hovedperson 30-59 år	11	189	1 718
2 voksne, hovedperson over 59 år	84	54	64
Enlig med børn, ældste barn under 10 år	19	7	37
Enlig med børn, ældste barn over 9 år	53	11	21
2 voksne med børn, ældste barn under 10 år	37	73	197
2 voksne med børn, ældste barn over 9 år	79	67	85
Husstande med mindst 3 voksne	8	77	963
Boligart			
Eget hus	99	441	445
Egen ejerlejlighed	7	13	186
Lejet hus	94	15	16
Lejet lejlighed	215	47	22
Andelsbolig	53	5	9
Lejet værelse	53	1	2
Tjenestebolig mv.	6	6	100
Hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske status			
Selvstændig	38	83	218
Lønmodtager på højeste niveau	33	229	694
Lønmodtager på mellemniveau	21	86	410
Lønmodtager på grundniveau	96	86	90
Arbejdsløs	24	6	25
Uddannelsessøgende	69	0	0
Pensionist eller efterlønsmodtager	182	34	19
Ude af erhverv i øvrigt	63	2	3
Hovedindkomstmodtagerens uddannelsesniveau			
Grundskole	190	71	37
Almen gymnasial uddannelse	62	17	27
Erhvervsgymnasial uddannelse	21	5	24
Erhvervsfaglig uddannelse	83	168	202
Kort videregående uddannelse	24	19	79
Mellemlang videregående uddannelse	35	97	277
Lang videregående uddannelse	13	140	1 077
Uoplyst	100	11	11

Sammenligning mellem opgørelsesmetoderne

En anden måde at vise forskellene mellem opgørelser byggende på henholdsvis den samlede indkomst og beløb til rådighed er ved at optælle, for hvor mange personer, der er overensstemmelse mellem henholdsvis 1. og 10. gruppe efter de 2 opgørelser.

Oversigtstabel 3.

Sammenfald mellem opgørelsesmåder

	Antal personer
	tusinder
Alle	5 272
Lav indkomst efter begge inddelinger	441
Lav indkomst kun efter samlet indkomst	84
Lav indkomst kun efter rådighedsbeløb	86
Høj indkomst efter begge inddelinger	430
Høj indkomst kun efter samlet indkomst	98
Høj indkomst kun efter rådighedsbeløb	98
Hverken høj indkomst eller lav indkomst efter nogen inddeling	4 036

Som det ses, er der et ganske godt sammenfald mellem de to opgørelsesmåder.

Andel med høj eller lav indkomst

En anden måde at belyse fordelingen mellem husstandene på er vist i oversigtstabel 4 på næste side, der angiver, hvor stor en andel af de forskellige husstandstyper, der ligger i henholdsvis 1. og 10. decilgruppe.

Det fremgår bl.a., at 'risikoen' for at ligge i den laveste tiendedel er høj for husstande med en hovedindkomstmodtager under 20 år, for enlige under 30 år, for husstande i lejede værelser og for uddannelsessøgende. Omvendt er 'chancen' for at ligge i den højeste tiendedel størst for husstande, hvor hovedpersonen er 50-59 år, for husstande bestående af 2 voksne på 30-59 år, for husstande i ejerbolig, for selvstændige eller lønmodtagere på højeste niveau og for husstande med lang videregående uddannelse.

Det skal bemærkes, at der naturligvis er et meget stort sammenfald mellem de nævnte baggrundskriterier - fx er de fleste af de meget unge samtidig uddannelsessøgende, og bor alene.

Spredning inden for grupperne

Af tabellen fremgår det endvidere, at spredningen inden for grupperne er forskellig.

Ses fx på aldersfordelingen for hovedindkomstmodtageren, kan man konstatere, at for husstande med en hovedindkomstmodtager under 20 år findes ingen husstande i undersøgelsen i den højeste indkomstgruppe, mens omvendt husstande, hvor hovedindkomstmodtageren er mellem 50 og 59 år kun i begrænset omfang befinder sig i den laveste indkomstgruppe. For andre grupper, fx husstande med en hovedindkomstmodtager mellem 30 og 39 år, er spredningen, forstået som andelen der falder inden for enten laveste eller højeste indkomstgruppe, langt større.

Ses på hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske status kan man konstatere, at 8 pct. af de selvstændige er lavindkomsthushold, mens andre 28 pct. er højindkomsthushold. Men netop selvstændige kan jo også være alt fra den lille grønthandler til ejeren af en stor virksomhed.

Specielt stor spredning ses for husstande, der bor i tjenestebolig. Hertil skal bemærkes, at for det første er antallet lille, hvilket giver en betydelig usikkerhed på tallene. For det andet omfatter selve begrebet 'tjenestebolig' mange forskellige ting - det kan være den store præstegård eller den lille viceværtslejlighed osv.

Oversigtstabel 4. Andel med høj eller lav indkomst i forskellige husstandstyper

	Personer i Danmark - tusinder	procent	
		Laveste tiendedel	Højeste tiendedel
	antal		
Samtlige husstande	5 272	10	10
Hovedindkomstmodtagerens køn			
Mand	3 421	8	12
Kvinde	1 851	13	6
Hovedindkomstmodtagerens alder			
Under 20 år	26	38	0
20-29 år	658	23	1
30-39 år	1 463	7	9
40-49 år	1 281	5	13
50-59 år	854	2	20
60-69 år	465	6	10
70 år og over	525	29	2
Husstandstype			
Enlig under 30 år	211	44	0
Enlig 30-59 år	315	6	11
Enlig over 59 år	391	18	2
2 voksne, hovedperson under 30 år	252	13	2
2 voksne, hovedperson 30-59 år	740	2	25
2 voksne, hovedperson over 59 år	561	19	8
Enlig med børn, ældste barn under 10 år	123	20	6
Enlig med børn, ældste barn over 9 år	176	28	5
2 voksne med børn, ældste barn under 10 år	958	4	10
2 voksne med børn, ældste barn over 9 år	977	7	9
Husstande med mindst 3 voksne	568	1	10
Boligart			
Eget hus	3 063	3	15
Egen ejerlejlighed	170	1	7
Lejet hus	356	24	2
Lejet lejlighed	1 302	19	4
Andelsbolig	260	19	3
Lejet værelse	73	74	0
Tjenestebolig mv.	48	10	13
Hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske status			
Selvstændig	329	8	28
Lønmodtager på højeste niveau	832	3	29
Lønmodtager på mellemniveau	715	3	13
Lønmodtager på grundniveau	1 992	4	4
Arbejdsløs	141	11	4
Uddannelsessøgende	117	62	0
Pensionist eller efterlønsmodtager	1 002	23	2
Ude af erhverv i øvrigt	144	44	1
Hovedindkomstmodtagerens uddannelsesniveau			
Grundskole	1 325	13	4
Almen gymnasial uddannelse	200	28	11
Erhvervsgymnasial uddannelse	86	22	8
Erhvervsfaglig uddannelse	1 966	5	7
Kort videregående uddannelse	225	11	10
Mellemlang videregående uddannelse	742	4	13
Lang videregående uddannelse	379	3	44
Uoplyst	349	31	2

3. Indkomster

Oversigtstabel 5 viser en række væsentlige økonomiske størrelser for husstande med henholdsvis lav og høj indkomst.

Oversigtstabel 5. **Indkomster mv. i husstande med lav eller høj indkomst**

	Alle	Laveste tiendedel	Højeste tiendedel	Højeste tiendedel i pct. af laveste
	kroner pr. husstand			procent
Erhvervsindkomst i alt	263 813	22 779	728 608	3 199
Løn mv.	248 807	22 668	651 062	2 872
Virksomhedsoverskud mv.	15 006	111	77 545	69 833
Formueindkomst i alt	27 928	4 728	78 264	1 655
Renteindtægter	4 494	1 001	11 632	1 162
Aktieindkomst	1 957	60	13 946	23 355
Beregnet husleje af egen bolig	19 221	3 545	45 491	1 283
Betalt leje fra logerende mv.	1 366	36	5 341	14 975
Anden formueindkomst	891	87	1 854	2 125
Overførsler fra private i alt	19 889	3 595	48 829	1 358
Gaver og gevinster	2 794	2 108	4 389	208
Forsikringsudbetalinger og erstatninger	3 475	192	17 800	9 268
Udbetaling fra pensionsordninger ekskl. ATP	12 745	276	26 335	9 527
Modtagne børne- og hustrubidrag	876	1 018	305	30
Overførsler fra det offentlige i alt	72 164	97 744	25 182	26
Offentlige pensioner inkl. ATP	30 249	52 196	6 771	13
Efterløn og overgangsydelse	8 238	2 855	3 466	121
Arbejdsløshedsunderstøttelse	9 355	3 507	3 809	109
Andre A-kasseydelse	3 128	1 491	2 114	142
Sygedagpenge	3 242	2 045	1 488	73
Skattepligtig kontanthjælp mv.	5 378	11 513	153	1
Ikke-skattepligtig kontanthjælp mv.	765	270	2 316	859
Statens Uddannelsesstøtte mv.	3 366	12 626	593	5
Boligsikring, boligydelse og varmhjælp	3 405	6 954	143	2
Børnefamilieydelse og børnetilskud	5 038	4 287	4 329	101
Andre indkomster og afstemning	5 770	1 004	16 582	1 652
Bruttoindkomst	389 564	129 850	897 464	691
Kapitaloverførsler til husstanden	5 410	298	35 303	11 856
Samlet indkomst	394 974	130 147	932 767	717
Indkomstskatte mv.	122 837	27 885	324 058	1 162
Private renteudgifter mv.	27 370	3 111	65 150	2 094
Disponibel indkomst	244 767	99 152	543 559	548
Udbetaling fra kapitalpensioner, netto	1 075	22	1 143	5 212
Beløb til rådighed	245 842	99 174	544 702	549
Bøder, gebyrer af skattekarakter mv.	52	19	99	518
Gaver, velgørenhed	2 307	1 164	5 325	457
Kontingent til foreninger	3 545	779	6 209	797
Nettoopsparing i alt	21 822	-23 932	167 189	-699
Pensions- og ATP-bidrag	18 852	1 040	61 093	5 875
Indbetaling til privat livsforsikring mv.	6 102	304	25 671	8 448
Værdi af til- og ombygning mv. af bolig	11 865	143	14 387	10 075
Opsparing i øvrigt inkl. residual	-14 997	-25 419	66 038	-260
Forbrug i alt	218 116	121 144	365 880	302

Husstandene med høj indkomst har i gennemsnit en samlet indkomst på 932.767 kr., mens indkomsten i første decilgruppe kun udgør 130.147 kr.

For højindkomsthusstandene udgør erhvervsindkomst, dvs. lønninger og virksomhedsoverskud, 78 pct. af indkomsten, mens den kun udgør 18 pct. for lavindkomsthusstandene.

For lavindkomsthusstandene spiller derimod overførslerne fra det offentlige, især pensioner, uddannelsesstøtte og kontanthjælp, en stor rolle og udgør i alt 75 pct. af indkomsten.

Husstande med høj indkomst er karakteriseret ved ud over erhvervsindkomsten også at have store formueindkomster og forholdsvis store udbetalinger fra private pensions- og forsikringsordninger, mens overførslerne fra det offentlige spiller en langt mindre rolle end for lavindkomsthusstandene.

Højindkomsthusstandene betaler 35 pct. af deres samlede indkomst i skatter, mens lavindkomsthusstandene betaler 21 pct.

Efter skat mv. har husstandene med høj indkomst 544.702 kr. til rådighed mod 99.174 kr. blandt husstandene med lav indkomst.

Højindkomsthusstandene har en samlet positiv nettoopsparing på hele 167.189 kr. i form af især indbetalinger til pensions- og livsforsikringsordninger og opsparing i boligen - mens omvendt lavindkomsthusstandene må stifte gæld eller tære på formuen - de har en negativ opsparing på 23.932 kr.

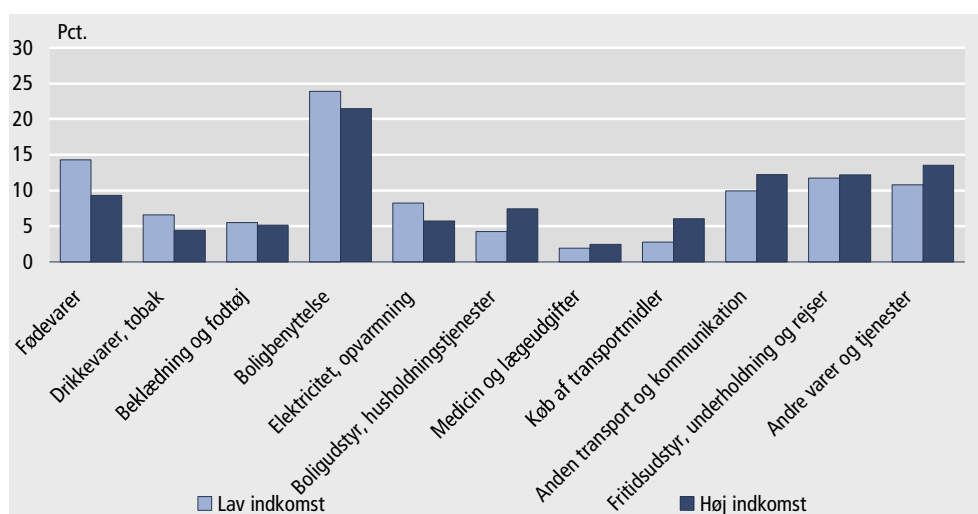
Det samlede resultat bliver herefter, at højindkomsthusstandene har et forbrug på 365.880 kr. mod lavindkomsthusstandene på 121.144 kr. Husstandene med høj indkomst forbruger altså 3 gange så meget som husstandene med lav indkomst.

Ved vurderingen af tallene skal tages i betragtning, at husstande med en høj indkomst er en del større end husstande med lav indkomst - 2,3 personer mod 1,7. Forbruget pr. person udgør i disse husstande 159.515 kr. mod 71.328 kr. i husstande med lav indkomst. Opgøres forbruget i stedet pr. forbrugsenhed at tage højde for såvel de større husstande som til fordelingen mellem børn og voksne, findes forbruget i højindkomsthusstandene til 232.585 kr. mod 94.187 kr. i lavindkomsthusstandene. Målt på denne måde er forbruget i højindkomsthusstandene knap 150 pct. højere end i lavindkomsthusstandene.

4. Forbrugets sammensætning

Figur 2 og oversigtstabel 6 viser fordelingen af forbruget i husstande med høj eller lav indkomst.

Figur 2. Forbrugets fordeling



Oversigtstabel 6. Forbrug i husstande med lav og høj indkomst

	Alle	Laveste	Højeste	Laveste	Højeste
	tiendedel	tiendedel	tiendedel	tiendedel	tiendedel
	kr. pr. husstand			— pct. af forbrug i alt —	
Forbrug i alt	218 116	121 144	365 880	100	100
11 Fødevarer	24 904	17 327	34 151	14	9
12 Ikke-alkoholiske drikkevarer	3 176	2 326	3 934	2	1
21 Alkoholiske drikkevarer	4 854	2 619	8 904	2	2
22 Tobak	4 161	3 043	3 442	3	1
31 Beklædning mv.	9 739	5 347	15 811	4	4
32 Fodtøj mv.	2 084	1 346	3 070	1	1
41 Husleje, fast leje af sommerhus mv.	14 725	21 064	6 373	17	2
42 Beregnet husleje af egen bolig mv.	22 218	4 073	52 434	3	14
43 Reparation, vedligeholdelse af bolig	4 705	829	10 766	1	3
44 Vand, andre tjenesteydelser vedr. bolig	5 626	2 985	8 911	2	2
45 Elektricitet, opvarmning	14 638	9 989	21 032	8	6
51 Møbler, boligudstyr, gulvtæpper mv.	5 343	1 764	11 456	1	3
52 Boligtekstiler	988	318	1 356	0	0
53 Husholdningsapparater	1 929	697	2 752	1	1
54 Glas, service, køkkenudstyr	1 170	572	2 196	0	1
55 Værktøj, udstyr til hus og have	1 392	467	3 092	0	1
56 Andre varer og tjenester til husholdningen	2 803	1 341	6 395	1	2
61 Medicin, briller mv.	2 816	1 376	4 574	1	1
62 Læge, tandlæge o.l.	2 194	970	4 152	1	1
63 Hospitaler	101	0	250	0	0
71 Køb af transportmidler	13 535	3 379	22 066	3	6
72 Drift af transportmidler	15 024	4 762	32 323	4	9
73 Køb af transportydelser	3 375	3 501	6 103	3	2
81 Porto	265	181	427	0	0
82 Køb af telefon og udstyr	185	127	345	0	0
83 Telefonabonnementer, samtaleafgifter mv.	4 026	3 486	5 456	3	1
91 Elektronisk fritidsudstyr o.l.	5 104	3 996	8 717	3	2
92 Større forbrugsgoder til fritidsaktiviteter	667	54	3 698	0	1
93 Sportsudstyr, legetøj, planter, kæledyr mv.	4 976	2 140	8 895	2	2
94 Forlystelser, tv-licens mv.	6 354	3 829	8 727	3	2
95 Aviser, bøger, papir mv.	3 552	2 707	6 876	2	2
96 Pakkede rejser	3 056	1 475	7 665	1	2
97 Uddannelser	775	1 019	782	1	0
98 Restaurant, hotel mv.	8 690	4 165	17 620	3	5
99 Andre varer og tjenester	18 964	7 871	31 129	6	9

Husstande med lav indkomst bruger forholdsvis meget på fødevarer og på boligen, hvor det i øvrigt bemærkes, at den egentlige husleje for højindkomstfamilierne er lille - disse husstande bor jo i langt højere grad i ejerbolig.

Højindkomsthusstandene bruger væsentligt mere på køb og drift af transportmidler, især bil, og på bl.a. rejser, restaurant mv. samt på andre varer og tjenester, herunder forsikringer mv.

5. Indirekte tilskud

Ud over det almindelige betalte forbrug, har husstandene også et forbrug af en række ydelser, som enten er gratis, eller hvor det offentlige giver et tilskud. Forbrugsundersøgelsen giver mulighed for at belyse væsentlige dele af denne type forbrug på børnepassnings-, uddannelses- og sundhedsområdet, dog ekskl. medicin. For disse ydelser beregnes et indirekte tilskud fra det offentlige som forskellen mellem husstandenes egenbetaling (brugerbetalingen) og de samlede udgifter ved ydelsen.

Man skal være forsigtig ved tolkningen af de beregnede tilskud. At en husstand har modtaget et stort tilskud betyder ikke nødvendigvis, at den dermed har fået det bedre end husstanden, der ikke har fået noget tilskud. Har man ligget på hospitalet i lang

tid, får man således beregnet et stort tilskud, uden at man af den grund har fået det bedre end den raske person.

Oversigtstabel 7. **Indirekte tilskud fra det offentlige**

	Alle	Laveste tiendedel	Højeste tiendedel
	kroner. pr. husstand		
Indirekte tilskud i alt	37 279	40 065	30 230
Tilskud vedr. sundhed i alt	11 052	13 900	8 788
Lægeattest/helbredsundersøgelse	31	24	22
Konsultation hos egen læge	817	772	779
Svangrekonsultation hos læge	21	9	31
Besøg af egen læge/lægevagt	74	118	41
Telefonkonsultation hos læge	186	178	169
Konsultation hos speciallæge	350	221	451
Helbredsundersøgelse/vaccination af børn	40	24	22
Skolelæge, skolesygeplejerske	28	27	25
Besøg af hjemmesygeplejerske	1 524	4 996	34
Tandlægebesøg	464	294	597
Børnetandlæge, skoletandlæge	633	410	637
Fysioterapeut	86	26	159
Kiropraktor	27	12	57
Praktiserende psykolog	8	7	11
Hjemmehjælper mv.	802	1 789	118
Sundhedsplejerske	269	128	110
Fodterapeut	7	8	4
Indlæggelse på offentlig hospital	3 904	3 847	3 523
Undersøgelse på offentlig hospital	1 783	1 010	1 997
Tilskud vedr. børnepasning i alt	9 710	7 306	8 027
Vuggestue	2 049	1 953	1 980
Børnehave	3 216	1 369	2 987
Fritidshjem	493	395	449
Aldersintegreret institution	296	526	67
Skolefritidsordning	1 141	541	1 462
Fritidsklub	811	292	663
Ungdomsklub	115	107	73
Legested mv.	9	0	1
Kommunal dagpleje	1 578	2 122	344
Tilskud vedr. uddannelse i alt	16 517	18 859	13 415
Almindelig skoleundervisning	7 677	5 250	7 214
Gymnasium, hf, htx og hhx	2 515	3 302	1 785
Teknisk skole, handelsskole mv.	1 491	1 522	1 236
Landbrugsskole, økonomaskole	32	0	0
Korte og mellemlange uddannelser	1 337	2 962	213
Højere læreranstalter mv.	1 358	4 028	615
Amtskommunale enkeltfagskurser	224	235	82
Efterskole og kostskole	341	56	256
Arbejdsmarkedsuddannelser, -kurser	762	210	1 296
Højskoleophold mv.	224	786	41
Fritidsundervisning mv.	556	506	676

På trods af at husstandene med høj indkomst er større end husstandene med lav indkomst, modtages de største indirekte tilskud af husstandene med lav indkomst.

Tilskuddene inden for sundhedsområdet vejer tungt for lavindkomsthusholdene, især tilskud vedr. hjemmesygepleje, hjemmehjælp og hospitalsindlæggelse, hvilket hænger naturligt sammen med at gruppen omfatter mange ældre personer.

For børnepasningstilskuddene gælder, at husstande med høj indkomst modtager mest, hvilket hænger sammen, med at gruppen omfatter flere børnefamilier, mens lavindkomsthusholdene oftere er enlige.

For uddannelsestilskuddene er sammenhængen mere kompleks. På den ene side modtager lavindkomsthusstandene store tilskud til de korte, mellemlange og langvarige uddannelser. Dette er et resultat af, at gruppen omfatter relativt mange uddannelsessøgende, som selv modtager tilskuddet. Omvendt modtager højindkomsthusstandene et relativt stort tilskud vedr. folkeskole mv. Disse husstande har jo ofte børn, der går i skole.

6. Husstandenes kapital

Ud over det betalte forbrug kan husstandene have et ikke betalt reelt forbrug som følge af besiddelsen af bolig eller fritidsbolig, varige forbrugsgoder mv. Ud over denne kapital i form af materielle goder, råder husstandene også over en finansiel kapital. Oversigtstabel 8 belyser dette.

Oversigtstabel 8. Husstandenes kapital

	Alle	Laveste tiendedel	Højeste tiendedel	Højeste tiendedel i pct. af laveste
	andel mv.			procent
Boligejere	0,53	0,14	0,85	607
Areal til beboelse, m ²	106	72	147	205
Opførelsesår	1947	1944	1955	..
Rådighed over sommerhus mv.	0,08	0,01	0,25	2 173
Rådighed over kolonihave mv.	0,02	0,05	0,01	11
Rådighed over ubebygget grund	0,01	0,00	0,03	527
	antal pr. husstand			
Vaskemaskiner	0,74	0,45	0,98	219
Tørretumbler	0,33	0,14	0,55	394
Støvsuger	1,31	1,00	1,61	161
Gas-, el-komfur, -ovn	1,05	0,96	1,17	123
Separate mikrobølgeovne	0,42	0,23	0,67	290
Kombinerede køle-fryseskabe	0,56	0,58	0,56	95
Køleskabe	0,57	0,42	0,78	187
Dybfryser	0,67	0,51	0,87	172
Opvaskemaskiner	0,38	0,12	0,76	644
El-emhætter	0,78	0,53	0,96	179
Symaskiner	0,57	0,35	0,79	225
Skrivemaskiner	0,26	0,12	0,37	309
Computere, større udstyr mv.	0,58	0,37	1,10	295
Sort/hvid-tv	0,06	0,03	0,11	368
Farve-tv	1,60	1,15	1,99	174
Videoptagere	0,92	0,61	1,13	185
Video-kameraer	0,14	0,06	0,30	520
Musikanlæg, større radioer	1,05	0,72	1,35	187
Motorcykler, scootere	0,04	0,01	0,04	370
Knallerter	0,07	0,05	0,04	82
Cykler	1,98	1,22	2,57	211
Campingvogne, mobil-homes mv.	0,05	0,00	0,07	1 520
Lystbåde m. sejl	0,01	0,00	0,06	3 241
Lystbåde m. motor	0,02	0,00	0,02	.
Robåde, kanoer, joller mv.	0,06	0,01	0,14	1 050
Solarier	0,06	0,03	0,13	514
Barnevogne	0,13	0,08	0,11	131
Motorplæneklippere	0,51	0,25	0,79	311
Mobiltelefoner	0,64	0,34	0,87	254
Biler	0,78	0,32	1,33	419
	kroner pr. husstand			
Nettoformue	284 780	76 543	793 614	1 037

Kapital i naturalier Ikke overraskende har højindkomsthusholdningerne - med enkelte undtagelse - overalt højere værdier end lavindkomsthusholdningerne.

85 pct. af højindkomsthusholdningerne ejer deres bolig mod kun 14 pct. af lavindkomsthusholdningerne. Samtidig er deres boliger dobbelt så store som lavindkomsthusholdningernes, og de er nyere.

25 pct. af husstandene med høj indkomst råder over et sommerhus mod kun 1 pct. for husstandene med lav indkomst, der så til gengæld oftere har kolonihave mv.

Med hensyn til de varige forbrugsgoder skal bemærkes, at det er rådigheden og ikke ejerskabet, der er talt op. For fx komfur mv. gælder jo, at det ofte hører til en lejet lejlighed.

For nogle af goderne er det almindeligt at have flere eksemplarer - når husstande med høj indkomst således fx har mere end ét komfur i gennemsnit, hænger det nok sammen med, at de også har et komfur i sommerhuset.

Finansiel kapital Ud over denne kapital i naturalier råder husstandene i større eller mindre omfang også over en finansiell formue. Desværre giver forbrugsundersøgelsens data ikke mulighed for at belyse dette nærmere. Til orientering er i tabellen medtaget tal for husstandenes skattemæssigt opgjorte nettoformue. Denne formue dækker såvel forskellige finansielle beholdninger (bankindeståender, aktier, obligationer mv.) som værdien af ejerboligen, en eventuel virksomhed mv. Ikke medregnet er kapital opsparret i forskellige pensionsordninger samt visse andre former for formue. De bragte formuetal må derfor tages med en del forbehold.

7. Pensionsordninger

I 'familie' med husstandenes kapital som beskrevet i afsnit 6, er de forskellige pensions- og livsforsikringsordninger, som husstandene er omfattet af.

Pensionsdækning Disse ordninger er belyst i oversigtstabel 9, der omfatter ordninger, som husstanden selv har tegnet, eller som er indgået som et led i ansættelsesforhold. De offentligt ordninger, ATP og den særlige pensionsopsparing, er ikke medtalt.

Oversigtstabel 9. Husstandenes pensionsdækning

	Alle	Laveste tiendedel	Højeste tiendedel	Højeste tiendedel i pct. af laveste
	procent af husstandene			procent
Tjenestemandspension	15	1	25	1 790
Tværgående pensionskasse	31	3	47	1 414
Firmapensionskasse	10	2	21	1 031
Gruppelivsforsikring	35	3	53	1 807
Opsparingsforsikring	2	0	3	918
Anden risiko-livsforsikring	7	2	13	759
Arbejdsgiveradministreret kapitalpension i forsikringselskab	7	0	17	4 046
Arbejdsgiveradministreret kapitalpension i pengeinstitut	6	0	13	.
Privattegnet kapitalpension i forsikringselskab	9	2	18	834
Privattegnet kapitalpension i pengeinstitut	23	4	38	863
Arbejdsgiveradministreret rate- eller livsvarig pension	7	1	21	1 928
Privattegnet rate- eller livsvarig pension	7	1	19	1 335
Indekskontrakter	6	1	15	1 607
Mindst én af ordningerne	71	15	97	640

Også på dette område er der en markant forskel mellem husstandene. Højindkomst-familierne er i langt højere grad dækket af pensions- og livsforsikringsordninger.

Ved vurderingen af tallene skal det tages i betragtning, at højindkomsthusholdene hovedsagelig er husstande, hvor 1 eller 2 voksne er i erhverv, mens lavindkomsthusholdene omfatter mange yngre studerende eller ældre pensionister, som ikke har nogen af de nævnte ordninger.

I øvrigt skal det bemærkes, at flere i husstanden kan have den samme type ordning, eller den samme person kan have flere ens ordninger - fx flere gruppelevsfor- sikringer. I tabellen er kun optalt, hvor mange husstande, der har mindst én af hver ordning.

Ses alle ordningerne under ét er resultatet, at kun 15 pct. af lavindkomsthusholdene mod 97 pct. af højindkomsthusholdene har mindst én livsforsikrings- eller pensionsordning.

Pensionsindbetalinger Mens oversigtstabel 9 belyste dækningsgraden, belyser oversigtstabel 10 de årlige indbetalinger til ordningerne.

Oversigtstabel 10. **Indbetaling til pensions- og livsforsikringsordninger**

	Alle	Laveste tiendedel	Højeste tiendedel	Højeste tiendedel i pct. af laveste
	kroner pr. husstand			procent
Egen og arbejdsgivers indbetaling til ATP	2 157	380	3 384	891
Særlig pensionsopsparing, lønmodtagere	2 344	212	6 153	2 903
Særlig pensionsopsparing, selvstændige	138	22	570	2 648
Egen og arbejdsgivers indbetaling til andre pensionsordninger	13 718	128	50 785	39 636
Arbejdsgivers indbetaling til gruppelevs mv.	144	16	330	2 042

Denne tabel omfatter i modsætning til oversigtstabel 9 også ATP og den særlige pensionsordning.

Det bemærkes, at der for personer dækket af en tjenestemandspension ikke foretages nogen direkte indbetaling - derimod kan man sige, at der foretages en indirekte indbetaling, idet lønnen er lavere end den ellers ville have været. Man kunne derfor have valgt at skønne en indirekte indbetaling - men det er ikke sket her.

Af samme årsager som nævnt ovenfor, alder og socioøkonomisk status, er der meget stor forskel på de 2 husstandstyper.

Ét er naturligt, om man er dækket af en pensions- eller livsforsikringsordning. Ét andet og nok så væsentligt spørgsmål er, hvilken dækning, der er tale om. Forbrugsundersøgelsens datamateriale giver dog desværre ikke mulighed for at belyse de opsparede pensionsbeløb eller de aftalte forsikringssummer mv.

8. Husstandene og det offentlige

I figur 3 og oversigtstabel 11 er de økonomiske mellemværende mellem husstandene og det offentlige belyst.

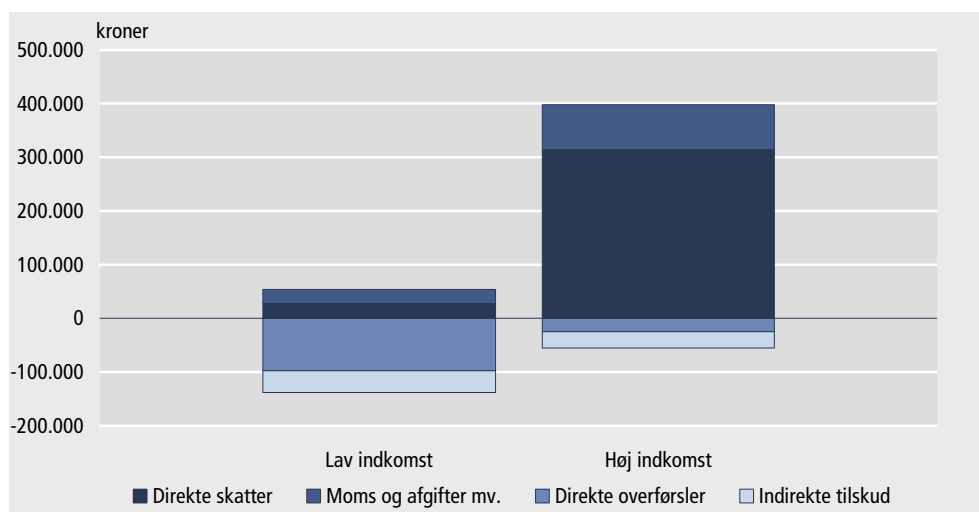
'Direkte skatter' omfatter ud over almindelig indkomstskat også arbejdsmarkedsbidrag, arveafgift og kontingent til arbejdsløshedskasse.

Produktions- og importskatter omfatter husstandenes betaling af moms, punktafgifter, ejendomsskatter, vægtafgift mv. - altså skatte- og afgiftsindholdet i forbruget.

Direkte overførsler fra det offentlige omfatter offentlige pensioner, uddannelsesstøtte, boligsikring osv. - altså indkomstoverførslerne, se i øvrigt oversigtstabel 5 for en mere detaljeret oversigt over de enkelte typer af overførsler.

Endelig omfatter de indirekte tilskud fra det offentlige tilskudselementet ved benyttelsen af børnepasningsordninger, uddannelsessystemet eller sundhedsvæsenet - jævnfør ovenfor i afsnit 5.

Figur 3. Husstandene og det offentlige



Oversigtstabel 11. Husstandene og det offentlige

	Alle	Laveste tiendedel	Højeste tiendedel
	kroner pr. husstand		
Nettooverførsel til det offentlige	60 455	-84 343	342 331
Overførsler til det offentlige i alt	169 898	53 465	397 742
Direkte skatter	116 873	27 103	314 582
Produktions- og importskatter	53 025	26 362	83 160
Overførsler fra det offentlige i alt	109 442	137 808	55 411
Direkte overførsler fra det offentlige	72 164	97 744	25 182
Indirekte tilskud fra det offentlige	37 279	40 065	30 230

Højindkomsthusholdningerne yder mest – lavindkomsthusholdningerne modtager mest

Det fremgår, at højindkomsthusholdningerne er nettoydere til det offentlige, mens lavindkomsthusholdningerne er nettomtagere.

Dette er det samlede resultat af, at lavindkomsthusholdningerne modtager store direkte og indirekte tilskud fra det offentlige, men på den anden side betaler langt mindre i direkte skat og i moms og afgifter mv.

Som nævnt ovenfor i afsnit 5 skal man være meget forsigtig ved tolkningen af især de indirekte tilskud fra det offentlige, idet et stort indirekte tilskud vedr. fx sundhedsområdet kan skyldes, at man har været meget syg. Ens velfærd bliver derved ikke højere end den raskes.

9. Særlige grupper af husstande

Som det fremgik af afsnit 1 har visse typer af husstande en særlig 'risiko' for at havne blandt de laveste 10 pct., mens omvendt andre husstandstyper har en særlig 'chance' for at placere sig blandt de højeste 10 pct. målt efter indkomst.

*Grupper med
mange lav- eller
højindkomsthusstande*

Blandt husstandene med lav indkomst skiller især tre grupper sig ud, når man ser på hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske status: Uddannelsessøgende, pensionister og efterlønsmodtagere samt 'Ude af erhverv i øvrigt', der bl.a. omfatter kontanthjælpsmodtagere mv. Blandt disse grupper ligger henholdsvis 62 pct., 23 pct. og 44 pct. i den laveste tiendedel.

Blandt husstandene med høj indkomst skiller især de selvstændige samt lønmodtagere på højeste niveau sig ud. Blandt disse to grupper findes 28-29 pct. i den højeste indkomstgruppe.

Oversigtstabel 12 på næste side belyser disse grupper inden for henholdsvis den laveste og den højeste tiendedel.

Af tabellen fremgår bl.a., at der er væsentlig forskelle mellem de 3 lavindkomstgrupper:

De uddannelsessøgende er naturligt de yngste efterfulgt af gruppen 'Ude af erhverv i øvrigt'. For de uddannelsessøgende er statens uddannelsesstøtte den dominerende indkomstart, idet de uddannelsessøgende dog også har en erhvervsindkomst på 29.320 kr.

For pensionisterne er det ikke overraskende, at offentlige pensioner er den vigtigste indkomstkilde, mens det for gruppen 'Ude af erhverv i øvrigt' især er kontanthjælpen, men også erhvervsindkomst og uddannelsesstøtte, der udgør det vigtigste indkomstgrundlag.

For de selvstændige og lønmodtagere på højt niveau er den afgørende indkomstkilde erhvervsindkomsten, dvs. lønindkomst og virksomhedsoverskud. Men disse husstande har også en betydelig formueindkomst, herunder især den beregnede husleje af ejerboligen samt aktieindkomst.

Samlet har denne gruppe højindkomsthusstande en indkomst på 1.011.272 kr. mod kun 86.135 kr. for gruppen af uddannelsessøgende med lav indkomst.

Gruppen med høj indkomst har en stor nettoopsparing, 170.340 kr., mens de 3 grupper med lav indkomst alle bruger mere end de tjener, altså har en negativ opsparing. Størst er den negative opsparing for de uddannelsessøgende, der jo ofte optager studiegæld.

De uddannelsessøgende og øvrige ude af erhverv har en lille eller endda en negativ formue – bl.a. sammenhængende med studielåne. Pensionisterne har en positiv formue, hvilket bl.a. skyldes, at 23 pct. på trods af den lave indkomst bor i ejerbolig.

*Mange andre
analysemuligheder*

I dette afsnit er der foretaget en mindre analyse af udvalgte grupper defineret ud fra den socioøkonomiske status. Tilsvarende analyser kunne naturligvis være foretaget ud fra mange andre inddelinger af husstandene, efter alder, husstandstype osv.

*Spredning inden
for gruppen*

Afslutningsvis skal fremhæves, at når man ser på husstandstyper med henholdsvis stor 'risiko' for at være en lavindkomsthusstand eller stor 'chance' for at være en højindkomsthusstand, skal man samtidig være opmærksom på den spredning, der er indenfor gruppen, jævnfør afsnit 2 ovenfor.

Oversigtstabel 12. Udvalgte lavindkomst- og højindkomstshusstande

	Uddannelses- søgende	Pensionist eller efterløns- modtager	Ude af erhverv i øvrigt	Selvstændig, lønmodtager på højeste niveau
	kroner mv.			
Erhvervsindkomst	29 320	350	10 020	846 520
Formueindkomster	1 643	6 916	1 131	86 154
Overførsler fra private	5 688	2 101	4 270	34 554
Overførsler fra det offentlige i alt	47 929	131 586	140 452	19 829
Offentlige pensioner inkl. ATP	0	109 103	1 255	2 987
Efterløn og overgangsydelse	0	5 979	0	2 687
Arbejdsløshedsunderstøttelse	0	164	3 555	2 613
Andre A-kasseydelse	223	955	8 067	2 573
Sygedagpenge	0	2 020	6 349	2 184
Skattepligtig kontanthjælp mv.	3 775	632	96 068	259
Ikke-skattepligtig kontanthjælp mv.	90	85	1 583	69
Statens Uddannelsesstøtte mv.	38 907	261	4 364	875
Boligsikring, boligydelse og varmemhjælp	2 839	10 214	6 824	22
Børnefamilieydelse og børnetilskud	2 096	2 175	12 386	5 560
Andre indkomster og afstemning mv.	1 555	308	6 644	24 215
Samlet indkomst	86 135	141 261	162 516	1 011 272
Indkomstskatter mv.	16 283	29 373	38 805	363 365
Beløb til rådighed	67 942	108 893	121 587	575 194
Nettoopsparing	-28 779	-10 483	-18 635	170 340
Nettoformue ultimo 1998	2 685	176 850	-18 617	737 184
Forbrug i alt	95 905	116 820	139 704	391 267
11 Fødevarer	12 576	17 172	21 220	36 761
12 Ikke-alkoholiske drikkevarer	1 897	2 133	3 359	4 070
21 Alkoholiske drikkevarer	1 367	3 067	3 272	9 501
22 Tobak	1 186	3 082	6 439	2 813
31 Beklædning mv.	5 592	3 968	4 890	16 538
32 Fodtøj mv.	846	794	2 129	2 568
41 Husleje, fast leje af sommerhus mv.	18 124	19 896	28 020	5 012
42 Beregnet husleje af egen bolig mv.	359	6 384	1 014	57 262
43 Reparation, vedligeholdelse af bolig	370	1 118	1 014	13 360
44 Vand, andre tjenesteydelser vedr. bolig	1 582	3 696	3 109	9 169
45 Elektricitet, opvarmning	7 703	12 006	9 477	23 049
51 Møbler, boligudstyr, gulvtæpper mv.	1 605	1 286	1 845	10 828
52 Boligtekstiler	287	332	107	1 568
53 Husholdningsapparater	747	704	1 184	2 852
54 Glas, service, køkkenudstyr	415	522	556	2 328
55 Værktøj, udstyr til hus og have	279	493	529	3 297
56 Andre varer og tjenester til husholdningen	1 120	1 392	1 769	7 532
61 Medicin, briller mv.	702	1 845	574	5 920
62 Læge, tandlæge o.l.	630	1 091	600	4 734
63 Hospitaler	1	0	0	287
71 Køb af transportmidler	769	4 539	2 871	19 924
72 Drift af transportmidler	1 896	4 475	7 924	35 786
73 Køb af transportydelser	4 719	1 776	5 100	7 436
81 Porto	441	98	88	541
82 Køb af telefon og udstyr	185	72	28	277
83 Telefonabonnementer, samtaleafgifter mv.	2 811	2 969	4 071	5 802
91 Elektronisk fritidsudstyr o.l.	4 784	2 043	3 740	7 502
92 Større forbrugsgoder til fritidsaktiviteter	165	4	390	3 171
93 Sportsudstyr, legetøj, planter, kæledyr mv.	1 669	2 000	2 428	10 612
94 Forlystelser, tv-licens mv.	3 778	3 602	3 974	8 661
95 Aviser, bøger, papir mv.	3 327	2 887	1 561	9 114
96 Pakkede rejser	1 069	1 396	516	7 532
97 Uddannelser	1 244	167	2 829	943
98 Restaurant, hotel mv.	4 528	2 611	5 502	20 100
99 Andre varer og tjenester	7 131	7 202	7 573	34 418
Antal personer i husstanden	1,3	1,6	2,6	2,5
Heraf voksne	1,1	1,4	1,4	1,9
Hovedpersonens alder	23	71	30	48

10. Ændringer over tid

Mens de forudgående afsnit har belyst situationen omkring 1998, skal her afslutningsvis bringes et par opgørelser, der viser noget om ændringen over tid.

Ændringer i indkomst- og forbrugsstrukturer osv. må normalt antages at ske ret langsomt. Det ville derfor være ønskeligt at foretage sammenligninger fx ti år bagud. Dette er desværre ikke muligt, idet forbrugsundersøgelsen blev kraftigt omlagt fra 1993.

Data til undersøgelserne indsamles over en treårsperiode og sammenregnes efterfølgende til bedst muligt at dække situationen i det midterste år. Denne metode er god til at belyse strukturer - men har den naturlige begrænsning, at det ikke er muligt præcist at tidsfæste ændringerne.

Sammenligningerne vil her ske mellem resultaterne af forbrugsundersøgelsen 1993-95 (i 1994-niveau) og 1997-99 (i 1998-niveau). På trods af at tidsfæstelsen altså ikke er præcis, kan ændringerne i undersøgelsesresultater nok med god tilnærmelse antages at dække 5-års-perioden fra 1994 til 1998.

Oversigtstabel 13. **Andel med høj eller lav indkomst i forskellige husstandstyper**

	1994		1998	
	Lav indkomst	Høj indkomst	Lav indkomst	Høj indkomst
	pct. af antal personer i gruppen			
Alle	10	10	10	10
Hovedindkomstmodtagerens køn				
Mand	7	12	8	12
Kvinde	16	5	13	6
Hovedindkomstmodtagerens alder				
Under 20 år	55	0	38	0
20-29 år	19	4	23	1
30-39 år	9	8	7	9
40-49 år	3	16	5	13
50-59 år	3	20	2	20
60-69 år	10	5	6	10
70 år og over	22	2	29	2
Husstandstype				
Enlige uden børn under 60 år	22	7	21	7
Enlige uden børn 60 år og over	22	2	18	2
Enlige med børn	20	1	25	5
2 voksne uden børn, hovedperson under 60 år	5	20	5	19
2 voksne uden børn, hovedperson 60 år og over	13	5	19	8
2 voksne med børn	7	9	6	9
Øvrige husstandstyper	2	13	1	10
Ejerforhold til bolig				
Boligejer	3	15	3	14
Boliglejer	21	3	22	3
Hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske status				
Selvstændig	7	18	8	28
Lønmodtager på højeste niveau	1	36	3	29
Lønmodtager på mellemniveau	1	13	3	13
Lønmodtager på grundniveau	5	4	4	4
Arbejdsløs	15	3	11	4
Uddannelsessøgende	66	1	62	0
Pensionist eller efterlønsmodtager	18	2	23	2
Ude af erhverv i øvrigt	60	1	44	1

Ændringer i andelen med høj eller lav indkomst i forskellige husstandstyper

Oversigtstabel 13 svarer til oversigtstabel 4 - blot er opdelingen i husstandstyper mindre detaljeret. Denne tabel giver mulighed for at analysere, om visse husstandstyper i 1998 er henholdsvis bedre eller dårligere placeret, når det gælder andelen med lav eller høj indkomst.

Først og fremmest bemærkes, at der for de fleste gruppers vedkommende kun er tale om ret små ændringer.

Der er færre af de helt unge - hovedindkomstmodtageren under 20 år - der i 1998 har lav indkomst. Det skal dog bemærkes, at der ikke forekommer mange af den type husstande i undersøgelsen, hvorfor rene stikprøveusikkerheder kan spille ind.

En større andel i gruppen mellem 20-29 år er nu lavindkomsthusholdninger, og det samme gælder for de allerældste.

For de 60-69-årige ser det omvendt ud - her er andelen af husstande med høj indkomst steget.

Fordelingen efter husstandstyper viser at der er lidt færre ældre enlige, der er lavindkomsthusholdninger.

For de enlige med børn har der været en vækst i såvel andelen med lav som med høj indkomst - indkomstspredningen ser altså her ud til at være blevet større. Det samme mønster genfindes for gruppen bestående af 2 ældre voksne uden børn.

Inddelingen efter socioøkonomisk status viser blandt andet, at der blandt de selvstændige er kommet flere i højindkomstgruppen.

For de arbejdsløse og de uddannelsessøgende er der i 1998 færre i lavindkomstgruppen, hvorimod andelen er steget for pensionister mv.

Gruppen 'Ude af erhverv i øvrigt' omfatter i 1998 en væsentlig lavere andel i lavindkomstgruppen - men dette kan sandsynligvis i et vist omfang skyldes en ændret sammensætning i denne 'restgruppe' samt stikprøveusikkerhed mv.

Udviklingen fra 1994 til 1998 for husstande med høj eller lav indkomst

Oversigtstabel 14 giver en oversigt over ændringen i en række økonomiske størrelser fra 1994 til 1998 for såvel husstande med høj som med lav indkomst. Ved vurderingen skal det tages i betragtning, at de anførte gennemsnitstal i kroner er i årets prisniveau - dvs. at der pga. inflationen 'bør' være en vis stigning fra 1994-1998. De almindelige forbrugerpriser steg således med 8,5 pct. i alt.

Det skal slås fast, at der er tale om at opgøre nogle økonomiske størrelser for de husstande, der ved de 2 undersøgelser lå i laveste eller højeste tiendedel. Derimod er der *ikke* tale om, at det er de samme husstande, der er fulgt.

Det skal derfor bemærkes, at en ændring i en beløbsstørrelse kan have to årsager: Beløbene som sådan kan have ændret sig, eller der kan have været ændringer i det antal husstande i lav- eller højindkomstgrupperne, som har den pågældende indkomstart mv.

Endelig skal man være lidt opmærksom, når man tolker de angivne procenter - specielt i de tilfælde, hvor der optræder negative tal (virksomhedsoverskud og nettoopsparing).

Væsentlige ændringer i perioden

Lønindkomsten er steget med 21 pct. for højindkomsthusholdningerne, mens der har været et fald for lavindkomsthusholdningerne. Som nævnt kan dette fald skyldes, at der er færre i gruppen, der faktisk har modtaget løn.

Virksomhedsoverskud er for lavindkomsthusholdningerne vokset kraftigt - fra at være et relativt stor negativt beløb til nu at ligge lige over 0. Denne ændring skyldes dels, at

der i 1994 var lidt flere husstande med virksomhedsunderskud i undersøgelsen, og dels at deres underskud var større. Dette er i øvrigt et eksempel på, at en årsag til, at en husstand havner i den laveste indkomstgruppe, kan være, at den mere eller mindre 'tilfældigt' - som det kan ske omkring driften af selvstændig virksomhed - et enkelt år har underskud, eventuelt blot forårsaget af store gennemførte investeringer, der endnu ikke har givet noget afkast af betydning. Det er klart, at en sådan husstand, der blot et enkelt år har en lav indkomst, er væsentligt bedre stillet end den husstand, der til stadighed befinder sig i den lave ende af indkomstfordelingen.

Overførslerne fra det offentlige er steget med 24 pct. for lavindkomsthusstandene, hvor disse overførsler er af stor økonomisk betydning.

Oversigtstabel 14. **Udviklingen i indkomster mv. fra 1994 til 1998**

	1994		1998		1994 til 1998	
	Lav indkomst	Høj indkomst	Lav indkomst	Høj indkomst	Lav indkomst	Høj indkomst
	— kroner pr. husstand —				— 1998 i pct. af 1994 —	
Løn mv.	25 511	537 191	22 668	651 062	89	121
Virksomhedsunderskud	-19 906	71 040	111	77 545	-1	109
Formueindkomster	4 293	49 809	4 728	78 264	110	157
Overførsler fra private	4 122	31 805	3 595	48 829	87	154
Overførsler fra det offentlige i alt	78 997	21 631	97 744	25 182	124	116
Offentlige pensioner inkl. ATP	35 292	5 081	52 196	6 771	148	133
Efterløn og overgangsydelse	2 414	979	2 855	3 466	118	354
Arbejdsløshedsunderstøttelse	4 409	7 245	3 507	3 809	80	53
Andre A-kasseydelse	2 420	2 303	1 491	2 114	62	92
Sygedagpenge	1 356	1 355	2 045	1 488	151	110
Skattepligtig kontanthjælp mv.	15 104	596	11 513	153	76	26
Ikke-skattepligtig kontanthjælp mv.	1 096	400	270	2 316	25	579
Statens Uddannelsesstøtte mv.	8 423	927	12 626	593	150	64
Boligsikring, boligydelse og varmehjælp	5 608	92	6 954	143	124	156
Børnefamilieydelse og børnetilskud	2 875	2 653	4 287	4 329	149	163
Andre indkomster og afstemning	1 189	16 294	1 004	16 582	84	102
Kapitaloverførsler til husstanden	162	22 432	298	35 303	184	157
Samlet indkomst	94 999	750 766	130 147	932 767	137	124
Indkomstskatter mv.	27 131	277 091	27 885	324 058	103	117
Private renteudgifter mv.	2 975	64 399	3 111	65 150	105	101
Udbetalinger fra kapitalpension mv.	157	- 571	22	1 143	14	.
Beløb til rådighed	65 050	408 706	99 174	544 702	152	133
Nettoopsparing	-51 718	106 054	-23 932	167 189	46	158
Forbrug	113 559	290 385	121 144	365 880	107	126

Det samlede resultat har været, at husstandsindkomsten er steget med 37 pct. i lavindkomsthusstandene mod 24 pct. i højindkomsthusstandene.

Indkomstskatterne har været stort set uændrede for lavindkomsthusstandene, men er steget med 17 pct. for højindkomsthusstandene.

Efter at der er betalt renteudgifter mv. og nogle husstande har fået udbetalinger fra kapitalpensioner nås frem til rådighedsbeløbet, som er steget med 52 pct. for lavindkomsthusstandene mod 33 pct. for højindkomsthusstandene.

Dette rådighedsbeløb anvendes bl.a. til foreningskontingenter, velgørenhed mv., som ikke er vist i tabellen. Men resten kan så anvendes enten til forbrug, eller det kan spares op.

Lavindkomsthusstandene har haft et kraftigt fald i deres negative opsparing - fra at have stiftet gæld eller brugt af formuen for 51.718 kr. i 1994 til 23.932 kr. i 1998. Derfor har der kun været plads til en forbrugsstigning på 7 pct. For højindkomsthus-

standene, der også har øget deres opsparing, er der blevet plads til en væsentlig større forbrugsstigning på 26 pct.

Stor forbrugsstigning for højindkomsthusstandene – fald for lavindkomsthusstandene

I oversigtstabel 15 er vist ændringen i forbruget mellem 1993-95 til 1997-99 målt i faste priser. Tallene angiver derfor den reelle forbrugsændring. Tabellen viser markante forskelle mellem husstande med lav eller høj indkomst.

Højindkomsthusstandene har forøget deres reelle forbrug med 16 pct., mens det for lavindkomsthusstandene er faldet med 2 pct.

Oversigtstabel 15.

Ændring i forbruget i faste priser fra 1994 til 1998

	Alle	Fordeling efter samlet indkomst	
		Lav indkomst	Høj indkomst
	Ændring i forbrug, procent		
Forbrug i alt	8	-2	16
Fødevarer	1	2	1
Drikkevarer og tobak	1	-2	-3
Beklædning og fodtøj	8	7	9
Boligbenyttelse	8	-2	29
Elektricitet, opvarmning	14	5	23
Boligudstyr, husholdningstjenester o. lign.	7	-35	23
Medicin og lægeudgifter	21	-1	17
Køb af transportmidler	7	-8	-19
Anden transport og kommunikation	5	24	15
Fritidsudstyr, underholdning og rejser	12	-1	32
Andre varer og tjenester	18	-11	23

Som også nævnt ovenfor skal man være opmærksom på, at ændringen fra det ene år til det andet såvel kan skyldes en ændring i en bestemt husstandstypes forbrug, men også kan skyldes en ændret fordeling af husstandstyperne inden for henholdsvis lav- og højindkomstgrupperne. Fx gælder det, at pensionisternes andel af lavindkomstgruppen er højere i 1998 end i 1994. Pensionisterne forbruger – som det også kan ses af oversigtstabel 12 ovenfor – en mindre del af deres indkomst end de øvrige lavindkomstgrupper, eller - hvad der er mere eller mindre det samme – de har en mindre negativ opsparing. Alene denne ændring i sammensætningen af lavindkomstgruppen vil være med til at trække forbrugsudviklingen for lavindkomstgruppen nedad, uden man af den grund umiddelbart kan konkludere, om nogen husstandstyper har fået det bedre eller dårligere.

For husstandene med høj indkomst er det især forbruget vedrørende bolig og dertil knyttede områder, samt fritidsudstyr, underholdning og rejser, der er steget kraftigt. Til gengæld er der et stort fald i udgiften til køb af transportmidler, især personbiler, og et lille fald i udgiften til drikkevarer og tobak.

For lavindkomsthusstandene er det især posten boligudstyr, der er faldet stærkt, men også andre varer og tjenester, herunder især udgifterne til restaurant, hotel mv.

Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at når man for de enkelte forbrugsgrupper sammenligner høj- og lavindkomstgrupperne med alle husstande under et, er det ikke altid sådan, at 'Alle-gruppen' ligger et sted mellem yderpunkterne, som man kunne forvente.

For køb af transportmidler, anden transport mv. og i mindre omfang for drikkevarer og tobak, er det faktisk sådan, at udviklingen for høj- og lavindkomstgrupperne begge går i modsat retning af gennemsnitshusstanden. Det samme gælder for medicin mv., men her spiller stikprøveusikkerheden en stor rolle.

Det er ret kompliceret at give en klar fortolkning af dette. Om en udgiftspost har været stigende eller faldende afhænger såvel af andelen af husstande, der har købt det pågældende, som af prisen på det købte.

En nærmere analyse af udgiften til køb af transportmidler viser således, at andelen af husstande, der har købt bil, har været svagt stigende, og samtidig er gennemsnitsprisen på de købte biler steget. Dette har tilsammen givet sig udslag i væksten på 7 pct. for køb af transportmidler. Men for husstandene i første og sidste tiendedel har gennemsnitsprisen været faldende - de har altså købt billigere biler. For højindkomsthusholdene gælder endvidere, at andelen af bilkøbere har været svagt faldende. Dette gav samlet udslag i et fald på 8 og 19 pct. for henholdsvis lav- og højindkomsthusholdene.

11. Yderligere information

Offentliggørelsen af de generelle resultater fra forbrugsundersøgelsen 1997-99 findes i indeværende serie 2001:10, hvor undersøgelsens metode mv. også er beskrevet.

Næste generelle offentliggørelse af resultater fra forbrugsundersøgelsen 1998-2000 forventes at ske i februar/marts 2002.

Yderligere detaljer om metoden er beskrevet i bogen, *Forbrugsundersøgelsen. Metodebeskrivelse. Fra dataindsamling til offentliggørelse*.

Internet Fire tabeller fra forbrugsundersøgelsen findes gratis på www.statistikbanken.dk, og en kortfattet beskrivelse af metode mv. kan findes på www.dst.dk/varedeklaration.

Tidligere specialartikler Emnet for to tidligere specialartikler var:

- De private husstandes forbrug (1995-97-forbrugsundersøgelsen), Indkomst, forbrug og priser 1999:16
- De private husstande og det offentlige (1996-98-forbrugsundersøgelsen), Indkomst, forbrug og priser 2000:20.

På trods af, at opgørelserne i disse specialartikler er nogen år gamle, kan de stadig finde anvendelse, da de strukturer, som de belyser, kun ændrer sig relativt langsomt.

Servicemuligheder Undersøgelsens dataindhold er så detaljeret, at kun en begrænset del bliver publiceret. På servicebasis er det muligt at få foretaget specialbearbejdnings af materialet. Serviceopgaver vil normalt adskille sig fra det offentliggjorte ved at være mere detaljerede eller ved at anvende særlige baggrundsoplysninger. Prisen for en serviceopgave går fra 2.000 kr. ekskl. moms og opefter. Servicemulighederne er nærmere beskrevet i en brochure, der kan fås ved henvendelse til Danmarks Statistik.

Henvendelse Bo Møller, tlf. 39 17 34 11, bom@dst.dk